

11. Serdyukova E. Civilization identity of Russia in the context of the globalization processes in the contemporary world / E. Serdyukova // European Science and Technology [Text]: materials of the V international research and practice conference, Vol. II, Munich, October 3rd – 4th, 2013 / publishing office Vela Verlag Waldkraiburg – Munich – Germany, 2013. — P. 255-260.

12. Скубашевська Т. Мовні стратегії у формуванні міжкультурного діалогу у європейському просторі (соціально-філософський аналіз): Автореф. дис.... канд. філософ. наук: 09. 00. 10 / Т. Скубашевська. — Інститут вищої освіти Академії педагогічних наук України. — Київ, 2005. — 19 с.

Савойская С. В. Языковая политика консенсуса как условие обеспечения целостности и соборности украинского государства

Проанализировано феномен языковой политики как условия обеспечения целостности и соборности Украинского государства. Акцентируется внимание на языковых политических и иных проблемах в современной Украине, которые связаны с замалчиванием информации, её ложностью, несвоевременным или запоздалым реагированием на ту или иную ситуацию, а также нежеланием договариваться. Автор указывает на ошибки и предлагает своё видение достижения консенсуса на том или ином этапе совершения языковой политики.

Ключевые слова: языковая политика, раскол общества, консенсус, целостность, самостоятельность, соборность, современное Украинское государство, коммуникативный, взаимопонимание, дискурс.

Savoyska S. Language policy consensus as a condition ensure the integrity and unity Ukrainian state

Analysis of the phenomenon of language policy as a condition to ensure the integrity and unity of the Ukrainian state. Attention is focused on language and political and other problems in modern Ukraine that are associated with default information, its falsity, untimely or delayed response to a particular situation, and unwillingness to negotiate. The author points out mistakes and offers his own vision of reaching consensus on a particular stage of language policy.

Keywords: language policy, the division of society, consensus, integrity, independence, unity, modern Ukrainian state, communicative, understanding discourse.

УДК 321:316.422-048.78

Смірнова Валентина Олександрівна,
кандидат педагогічних наук, викладач кафедри політології,
соціології і соціальної роботи Національного технічного університету України
«Київський політехнічний інститут»

**ПОЛІТИЧНА ВОЛЯ ЯК МОДЕРНІЗАЦІЙНИЙ РЕСУРС ВЛАДИ І ЗАПОРУКА
УСПІХУ ПОЛІТИЧНИХ РЕФОРМ**

Проаналізовано концепт «політична воля» як модернізаційний ресурс влади й запоруку успіху політичних реформ. Розглянуто системні та процедурні чинники суспільно-політичних перетворень, а також інструменти колективного та суб'єктивного впливу на прийняття політичних рішень.

Ключові слова: політична воля, політичний компроміс, політичний лідер, соціально-політичний простір, політична модернізація.

Модернізація політичного устрою – довготривалий процес, що відбувається на основі консолідації численних факторів та узгодження різноманітних варіантів реалізації

цілеспрямованих змін. Реформування політичного режиму та вдосконалення механізмів реалізації державної влади залежить не тільки від наявних економічних ресурсів та ідеологічного спрямування, але й від політичної волі громадянського суспільства і окремих політичних акторів, що представляють правлячий клас політичної системи. Ефективна трансформація політичних конфігурацій залежить від світоглядних орієнтирів суспільства та політичної компетенції суб'єктів політичного процесу.

Питання ключових детермінант успішного реформування політичної системи завжди залишається актуальним для політичної науки. Пошук універсальних інструментів організації політичного простору та визначення ключових обставин прогресивної реалізації реформаторських ініціатив знаходиться серед переліку ключових питань політології, що відобразилось на формуванні чисельних підходів щодо визначення важливих критеріїв політичної модернізації. Проте, не зважаючи на поліваріантність рушійних сил політичних трансформацій, квінтесенцією ефективного реформування виступає саме політична воля.

Сутність поняття політична воля та потенціал її функціональних можливостей через призму державного моделювання знаходиться серед переліку найважливіших дослідницьких питань представників різних політичних шкіл та наукових традицій. Роль особистості в політичних процесах та політичної волі як інструменту генерування демократичних трансформацій стали об'єктом вивчення С. Ліпсета, Д. Белла, У. Мура, Дж. Барбера, С. Хука, Є. Шестопаля. Окрім того, в рамках даного дослідження варто звернути увагу на теоретичний доробок Р. Інглегарта, Ф. Шміттєра, Г. Алмонда, С. Верби, У. Ростю, та Є. Вятра, які акцентують увагу на вивченні процесу політичної модернізації і виокремленні передумов прогресивних зрушень в удосконаленні політичної системи.

Основна мета пропонованої статті полягає у встановленні структурних закономірностей політичної модернізації з виокремленням політичної волі як основного чинника ефективного реформування політичного устрою. Досягненню поставленої мети відповідає реалізація наступних завдань: розкрити зміст поняття «політична модернізація»; визначити сутність концепту «політична воля»; сформулювати основні особливості детермінації політичною волею процесів політичного реформування; виявити залежність модернізації українського політичного устрою від політичної волі суб'єктів української політики.

Функціонування політичної системи – багатогранний, динамічний процес, що відзначається форматом взаємодії державних інституцій, зв'язком політичної еліти з громадянським суспільством та принципами реалізації політичної влади. Процес еволюціонування політичного устрою має високий діапазон структурних трансформацій, який відображається на перманентних змінах практичних проявів каналу владно-суспільної взаємодії. Реформування політичної системи носить амбівалентний характер, оскільки переформатування політичних конфігурацій може призвести як до прогресу, так і до регресу політичного устрою. Оптимізація державного устрою потребує ефективного функціонування кожного елемента цілісної політичної системи. Тільки пропорційна координація численних факторів політичного реформування детермінує ефективну політичну модернізацію.

Поняття «модернізація», як слушно зазначає український дослідник М. Михальченко, акцентує увагу на аспект поліпшення, вдосконалення соціальних інститутів, суспільних відносин. «Модернізація, – на його думку, – орієнтує суспільство та його структури, сфери на удосконалення, просування вперед, на розробку та реалізацію нових цілей, завдань, пріоритетів, стратегій. Модернізація – це творчо-перетворююча функція розвитку» [1, с. 39].

Американський дослідник Р. Інглегарт вбачає у модернізації економічний розвиток, культурні зміни і політичні трансформації, які об'єднані у послідовній, передбачуваній системі. «Деякі лінії реформування більш передбачувані, ніж інші, через те що окремі конфігурації цінностей і переконань, політичних й економічних інститутів є взаємозалежними, в той час як інші – ні. Отже, якщо зрозуміти дію одного структурного компонента суспільної системи, можна передбачити й те, які наступні компоненти будуть

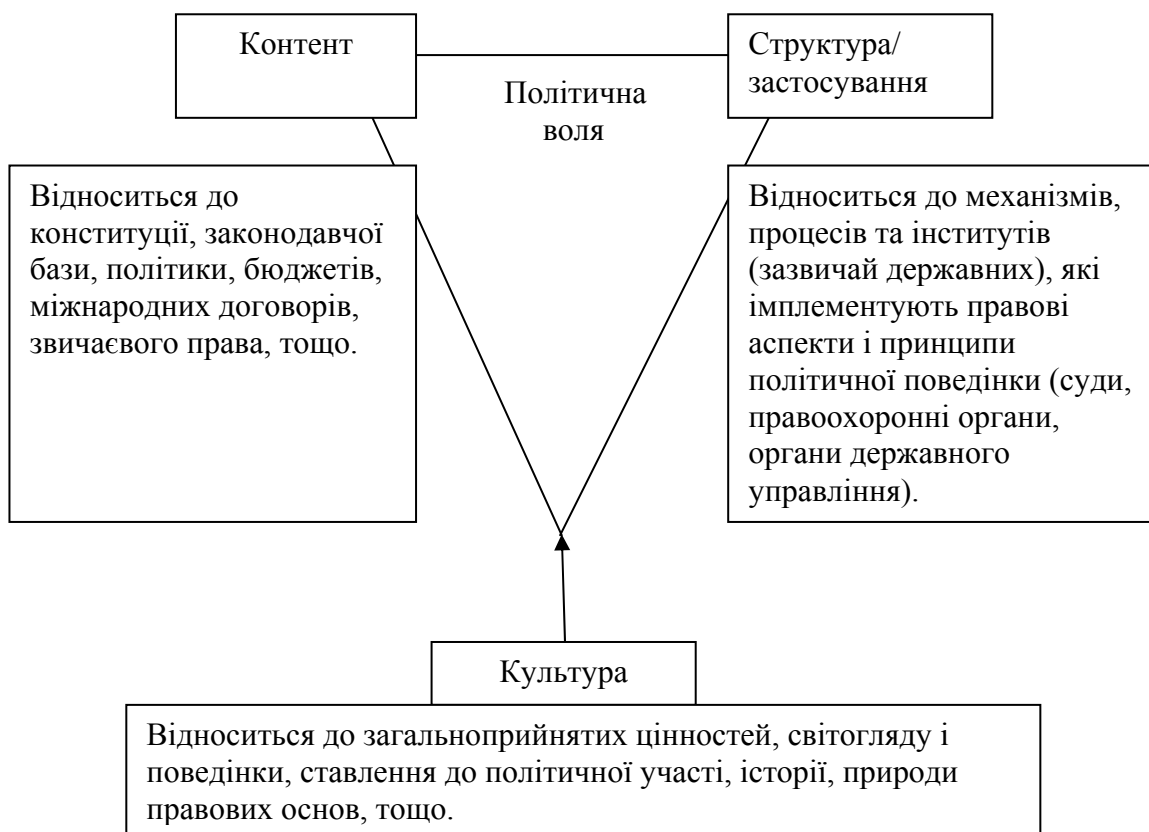
представляти більш ніж звичний успіх» [2, с. 10]. Іншими словами, політична модернізація носить системний характер і потребує якісних змін у політико-економічній та соціально-культурній сферах.

Російський дослідник А. Мельвіль зумів систематизувати усі причинно-наслідкові обставини політичних трансформацій, виокремлюючи системний та процедурний фактори модернізації [3]. Системний фактор політичного реформування полягає в кореляції економічних факторів з ціннісними й світоглядними орієнтирами суспільства. Ріст фінансової стабільності політичної системи доповнений сприятливим політичним фоном детермінує демократизацію політичного режиму з відповідною трансформацією принципу консолідації органів державного правління. Процедурний фактор більшою мірою зорієнтований на залежність політичної модернізації від суб'єктивних рішень окремих політичних акторів та демократичного імпульсу, що матеріалізувався в суспільні ініціативи щодо трансформації політичного устрою.

Для теоретичної матриці даного дослідження більшу методологічну цінність становить саме другий підхід, що акцентує увагу на процедурному чинникові політичного середовища і виокремлює функціональні можливості окремих політичних акторів і громадянського суспільства як елементів політичної системи. Аналогічних поглядів притримується і польський дослідник Є. Вятр, який на прикладі політичного реформування польського державного устрою відзначає можливість модернізації політичної сфери на основі кумулятивного ефекту від ролі провідних політичних акторів та демократичної орієнтації мас [4, с. 63].

Квінтесенцією процедурних чинників політичної модернізації за даних обставин, безсумнівно, виступає політична воля. Поліваріантність теоретичних підходів до розуміння концепту «політична воля» зумовлює багатоманітність визначень даного поняття. Зокрема, в рамках західної політичної традиції політична воля розцінюється як «інструмент трансформації владних структур, що виступають ресурсом зловживання і нехтування суспільними інтересами» [5, с. 1]. Інший підхід наділяє політичну волю функціями децентралізації політичної влади шляхом закріплення за соціумом можливості впливу на процеси політичного моделювання з обмеженням ролі політичних еліт. На основі правового регламентування соціальних взаємовідносин суспільство вирішує суспільні конфронтації чи політичні розбіжності за допомогою компетентних політичних рішень й ефективних компромісів, що забезпечується належним рівнем політичної культури громади. Дана тенденція схематично зображує принцип суспільної взаємодії в рамках політичного моделювання і розв'язання соціально-політичних конфронтацій (Малюнок 1).

Малюнок 1.

Таким чином, належний рівень політичної культури суспільства, що виражається у політичній ідентифікації, ідеологічному спрямуванні й ціннісних орієнтирах, створює сукупність внутрішніх якостей і стану соціуму як політичного суб'єкта, що дає змогу послідовної реалізації поставлених цілей у сфері політичної влади. У свою чергу, регулятивні інстанції, такі як нормативно-правова база й суспільно-політичні інститути, регламентують норми політичної поведінки і формують канали реалізації політичної волі громади у політичних рішеннях [6]. Даний алгоритм аналізу політичної участі громади відображає принцип реалізації суспільних ініціатив, у рамках кореляції органів державної влади з громадянським суспільством як окремим елементом політичної системи. Такий формат владно-суспільної взаємодії створює модель матеріалізації політичної волі у політичній модернізації державного устрою.

Зазначений аспект імплементації громадських ініціатив у процес політичного моделювання відображає колективний тип реалізації політичної волі. Проте, досліджуючи принципи розгортання політичного процесу, не варто обмежувати й індивідуальний вплив окремих політичних акторів на трансформацію політичного середовища. Основою політичної модернізації даного формату виступає інститут політичного лідерства, що закріплює за окремим індивідумом як суб'єктом політики здатність впливати на курс державної політики і фігурувати у центрах прийняття політичних рішень на рівні державного апарату. До того ж, існує підхід до теоретичного обґрунтування поняття «політична воля», який заперечує використання даного поняття для денотації колективного імпульсу суспільних ініціатив, визнаючи виключно індивідуальний характер зазначеного концепту: «Ми часто зустрічаємо звернення до колективної «політичної волі», але наші аргументи роблять дане поняття досить сумнівним. Коли лідер проявляє політичну волю, він ладен впливати на свідомість і дії інших окремих політичних акторів. Але якщо говорити про колективну волю, – значить применшувати індивідуальність тих чи інших політичних акторів, кожен з яких володіє (чи не володіє) власною політичною волею. Звертатися до

колективної політичної волі також значить не звертати уваги на той факт, що у більшості випадків це успішний проект політичної волі лідера, оскільки багато інших політичних акторів не поділяють ентузіазм завдяки якому виник цей колективний імпульс» [7].

Таким чином, на основі даного підходу формування політичного світогляду громади та колективних політичних переконань й орієнтирів лежить у площині індивідуальної компетенції політичного лідера. Вплив на громадську думку суб'єктів політичного процесу формує лінію владно-суспільної взаємодії, де представники активної політичної еліти не тільки моделюють ідеологічну матрицю політичного процесу, а й формують програму політичної поведінки і кодифікують ціннісні установки громади. На практиці ключова роль політичної волі окремого суб'єкта політичного процесу має амбівалентний характер. Якщо політичний лідер здатен консолідувати громадянське суспільство та інтенсифікувати зростання політичної свідомості народних мас, то такий формат соціальної стратифікації здатен виражатись у соціально-політичній рівновазі та презентації політичною елітою громадських інтересів. Зазначений алгоритм організації соціально-політичного простору сприяє політичній модернізації державного устрою та здійсненню політичного реформування на основі політичної волі окремих політичних акторів з поглядами яких ідентифікує політичний світогляд громадськість.

У разі надмірної централізації політичної влади, превалювання політичної волі окремого суб'єкта державної політики може призвести до деструктивної лінії політичної модернізації. Необмеженість можливостей впливу на процеси політичного моделювання окремого політичного актора та відсутність конструктивних опозиційних сил, здатних продукувати ефективний нонконформістський дискурс, диверсифікує таким чином політичні орієнтири громади й формує політичний плюралізм.

Трансформація політичної волі й політичний волюнтаризм окремого політичного актора значно обмежує функціональний потенціал громадянського суспільства, інструменти впливу на центри прийняття політичних рішень державного характеру. Зазначений формат реалізації політичної волі ставить під сумнів можливість реальної політичної модернізації, оскільки, на думку американського дослідника С. Верби, виключно активізація суспільної ролі у політичних процесах здатна призвести до ефективного реформування політичного устрою [8, с. 5]. Надмірна централізація політичного ресурсу та «монополізація» каналу реалізації політичної волі окремим соціальним прошарком чи індивідуальним політичним суб'єктом нівелює можливість ефективної модернізації політичного середовища.

Окрім того, не завжди реформування політичної системи на основі політичної волі окремих політичних акторів може завершитись успіхом, навіть у разі відсутності центристських тенденцій: «Навіть серед політиків з конструктивними інтенціями «політична воля» може інколи призвести до надмірності. Значної шкоди реформуванню здатна нанести воля лідера до здійснення занадто швидких і занадто численних змін, що супроводжується інтенсивним наполяганням на досягненні цілей і відходити від стратегії, потрібної для досягнення результату. Лідер може не відчувати необхідність прийняття тактичних управлінських рішень, що ставить під сумнів його схильність і спроможність до управлінської діяльності. Через залежність політики і політичних процесів від індивідуальностей надмірна політична воля може відвертати зміни від достатньої інституціоналізації. До значної шкоди призводить і неналежна презентація лідером політичних ініціатив» [7].

З огляду на вищесказане, важливими аспектами ефективної матеріалізації політичної волі у політичну модернізацію є інституціоналізація політичної влади та злагожене функціонування каналів презентації суспільних ініціатив політичними лідерами. Реалізація політичної волі окремих політичних акторів та громадянського суспільства в цілому має супроводжуватись консолідацією політичного режиму та принципів функціонування органів державного управління. Правове регламентування механізмів взаємодії гілок влади в умовах ефективного реформування соціально-політичного устрою повинно знаходитись за межами

індивідуальної волі окремих політичних прошарків і не в полі перманентної конкуренції політичних сил. Навпаки, формування нормативної бази має відбуватися на основі загального компромісу політичної волі суб'єктів політичного процесу і громадянського суспільства. Надалі ухвалена правова парадигма повинна функціонувати на засадах інструменту регулювання політичних відносин і правил ведення політичної гри, а не бути об'єктом постійного переформатування політичними силами, що приходять до влади в рамках циркуляції політичних еліт. Досягнення зазначеного рівня модернізації політичного устрою, на думку американського дослідника Дж. Сарторі, можливе завдяки політичному компромісу на рівні нормативно-правового моделювання й координації взаємодії державних інституцій [9, с. 515]. За даних обставин органи державного управління здатні виступати продуктивним механізмом реалізації волі активних політичних суб'єктів, що діють від імені держави і рішення яких мають належний рівень легітимності.

Іншим незамінним компонентом політичної модернізації через призму суспільних ініціатив та політичної волі громади виступає репрезентація інтересів громадянського суспільства у функціональному полі державних органів влади. Західна політична школа визначає представницьку демократію як найбільш ефективний політичний режим для реалізації політичної волі суспільних верств у рамках політичної системи [10, с. 7]. Ключовим елементом політичного устрою, здатного генерувати представницький політичний режим, є парламент. Саме законодавчий орган влади покликаний охопити поліваріантні вектори політичної ідентифікації й артикулювати різноманітні суспільні ініціативи. Позиціонування парламенту в центрі процесів політичної модернізації на основі політичної волі суб'єктів державної політики викликає певну структуризацію даного політичного явища і визначає ключові компоненти політичної волі на рівнях індивідуальної взаємодії, правового регулювання і суспільних відносин в рамках кореляції інститутів громадянського суспільства та політичної влади (Малюнок 2) [10, с. 8].

Малюнок 2.

З огляду на подану вище схему, прихильне ставлення соціальної групи до демократичної політичної сили відображається на підтримці політичної партії чи окремого політичного актора через виборчий механізм як об'єкт аналогічної політичної ідентифікації. Відповідно владний суб'єкт заохочує політичну волю власного електорату шляхом презентації його інтересів. У свою чергу, носії нонконформістських політичних орієнтирів

завдяки демократичній матриці політичного устрою наділені обов'язком здійснення регламентованого політичного тиску на державний апарат. Даний механізм збалансування суспільної політичної волі не тільки забезпечує ефективне функціонування каналу владно-суспільної взаємодії, а й детермінує розвиток політичного устрою.

Становлення українського соціально-політичного простору відзначається значним соціальним розшаруванням, а значить і диференціацією політичної волі окремих політичних акторів та громадянського суспільства. Ключовими проблемами політичного моделювання в Україні виступають відсутність політичних лідерів, здатних послідовно і цілеспрямовано матеріалізувати власну політичну волю в ефективну концепцію модернізації державного устрою та відсутність реального каналу владно-суспільної взаємодії, що ускладнює становлення функціональної представницької демократії в рамках реформування політичної системи країни. Політична воля суб'єктів державної політики знаходиться за межами артикуляції суспільних інтересів. Як результат, численні реформи, що мали місце в досвіді політичного конструювання українського політикуму, не завершувались значним успіхом. Панацеєю від дефектів координації взаємодії соціуму з політичною елітою виступає загальний політичний компроміс щодо регламентації правових основ політичної взаємодії й інституціоналізації політичного середовища. Становлення політичного устрою даного формату здатне детермінувати вдосконалення політичної системи на основі консолідації плюралізму політичної волі громадянського суспільства та індивідуальних суб'єктів українського політичного процесу, що наділені владними повноваженнями.

Загалом, політична воля – незамінний інструмент детермінації політичного процесу. Іntenції індивідуального актора чи цілої соціальної групи, спрямовані на модернізацію політичного середовища – вагомий крок на шляху модернізації політичного устрою. Незамінними елементами політичного реформування з організацією ефективного функціонування політичного режиму виступає інституціоналізація політичного поля, що заснована на формуванні правової бази політичної поведінки, здатної консолідувати політичну волю активних суб'єктів політичного процесу та громадянського суспільства. Інший важливий компонент – наявність владно-суспільної взаємодії, що виражається на основі представництва громадських інтересів та ініціатив політичними силами. Найбільш сприятливий політичний клімат для налагодження каналу кореляції елементів політичної влади та соціуму – представницька демократія. Окрім того, варто враховувати, що відображення політичної волі на основі лідерських якостей окремого політичного актора, який володіє достатнім рівнем компетенції задля генерування популярних політичних ідей, не завжди завершується ефективною модернізацією і несе в собі небезпеку надмірної персоніфікації політичного процесу. Характерним прикладом деструктивного функціонування каналу владно-суспільної взаємодії є й українська політична система, де політична воля народних мас не артикулюється належним рівнем через суб'єкти державної політики, що призводить до невдалого реформування політичного устрою. Продуктивним алгоритмом вирішення даної проблеми виступає політичний компроміс між політичними силами країни і громадянським суспільством задля модернізації соціально-політичного простору на основі консолідації колективної політичної волі.

Література:

1. Михальченко Н. И. Украинское общество: трансформация, модернизация или лимитроф Европы? / Н. И. Михальченко. — К.: Институт социологии НАНУ, 2001. — 440 с.
2. Inglehart R. Modernization and Postmodernization: Cultural, Economic, and Political Change in 43 Societies / R. Inglehart. — Princeton University Press, 1997. — 453 p.
3. Мельвиль А. Ю. Демократические транзиты: теоретико-методологические и прикладные аспекты / Мельвиль А. Ю. — М.: Московский общественный научный фонд, 1999. — 105 с.

4. Bernhard M., Kubik J. Twenty Years After Communism / M. Bernhard, J. Kubik. — L.: Oxford University Press, 2014. — 362 p.
5. Brysk A. Speaking Rights to Power: Constructing Political Will / A. Brysk. — L.: Oxford University Press, 2014. — 362 p.
6. Advocacy and the Three Main Sectors: State, Market & Civil Society [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://www.advocate-for-children.org/advocacy/strategizing_for_advocacy/strategic_analysis_tools.
7. Understanding political will [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://r4d.dfid.gov.uk/PDF/Outputs/Mis_SPC/R8236Appendix3.pdf.
8. Scheuch E. K. Societies, Corporations and the Nation State / E. K. Scheuch, D. Sciulli. — Leiden : Brill, 2000. — 261 p.
9. Clarke P. B., Foweraker J. Encyclopedia of Democratic Thought / P. B. Clarke, J. Foweraker. — Routledge, 2003. — 768 p.
10. Malena C. From Political Won't to Political Will: Building Support for Participatory Governance / C. Malena. — Kumarian Press, 2009. — 310 p.

Смирнова В. А. Политическая воля как модернизационный ресурс власти и залог успеха политических реформ

Проанализирован концепт «политическая воля» как модернизационный ресурс власти и залог успеха политических реформ. Рассмотрены системные и процедурные факторы общественно-политических преобразований, а также инструменты коллективного и субъективного влияния на принятие политических решений.

Ключевые слова: *политическая воля, политический компромисс, политический лидер, социально-политическое пространство, политическая модернизация.*

Smirnova V. Political will as modernization resource of power and success of political reforms

Examined the concept of «political will» as the modernization resource of power and success of political reforms. Reviewed the system and procedural factors socio-political transformations, as well as the tools of collective and subjective influence on political decision-making.

Keywords: *political will, political compromise, political leader, social and political space, political modernization.*

УДК 316. 772:32 (075.8)

Дабіжа Віра Василівна,
старший викладач кафедри теорії права та міжнародної інформації
ВМУРоЛ «Україна» Інституту права та сусільних відносин

Кіслов Денис Васильович,
кандидат політичних наук, доцент, докторант кафедри державного менеджменту
Національної академії державного управління при Президентові України

**ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАЦІЙНА СКЛАДОВА ПРОЦЕСУ ПРИЙНЯТТЯ
ПОЛІТИЧНИХ РІШЕНЬ**

В статті розглядається проблема розвитку, інформаційно-комунікаційної складової в процесі прийняття політичних рішень.

Ключові слова: *комунікації, інформаційна комунікація, інформація, рішення, політичні рішення.*